

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-området *SE0540181 Friggeråker Stora Bäckabo*

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Utpekande av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Syftet är att hejda utrotning av vilda djur och växter och att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att de utpekade värdena i områdena ska bevaras långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och sammanlagt cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar regelbundet cirka 60 av fågeldirektivets fåglar i vårt land.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta ska göras i särskilda bevarandeplaner eller i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen ska det finnas en beskrivning av området med bevarandesyfte, bevarandemål och beskrivningar av de naturtyper och arter som ska bevaras och bidra till gynnsam bevarandestatus. Hot mot Natura 2000-områdets arter och naturtyper, och behov av bevarandeåtgärder, t.ex. skydd eller skötsel, ska beskrivas. Informationen ska underlätta förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

Bevarandeplanen ska fastställas av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Bevarandeplanen ska revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar för området ändras. Den ska tas fram och hållas aktuell i dialog med berörda intressenter, och det är värdefullt om den som har ny information kontaktar Länsstyrelsen. Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, t.ex. skyddsbeslut för naturreservat. Föreskrifter enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller inom Natura 2000.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Vid förvaltning och tillståndsprövning utgår man ifrån i verkligheten förekommande naturtyper, varför det är nödvändigt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit beslutas av regeringen.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön i området. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

Kartor

Information om naturtypers utbredning och arter i ett enskilt område går att hitta med hjälp av kartverktyget "Skyddad natur". Det kan nås på Naturvårdsverkets hemsida genom att söka på "kartverktyget skyddad natur". I kartverktyget söker du upp aktuellt område och klickar på namnet för mer information.

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Therese Ericsson

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0540181 Friggeråker Stora Bäckabo

Kommun: Falköping

Områdets totala areal: 1,2 ha

Bevarandeplanen uppdaterad av Länsstyrelsen: 2017-10-17

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-20

Markägarförhållanden:

Privat

Regeringsbeslut, historik:

SPA: Nej, pSCI: 1998-12-01, SCI: 2005-01-01, SAC: 2011-03-01, regeringsbeslut
M2010/4648/Nm

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6210 - Kalkgräsmarker

6410 - Fuktängar

7230 - Rikkärr

1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka, *Vertigo geyeri*

1014 - Smalgrynsnäcka, *Vertigo angustior*

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden: Att bevara en hävdad gräsmark bestående av rikkärr, kalkfuktäng och kalkgräsmark med mycket artrik flora och fauna med flera sällsynta och krävande arter. Kalkkärrsgrynsnäcka och smalgrynsnäcka som har sin livsmiljö i rikkärr och kalkfuktäng är prioriterade arter i området.

Motivering: Områdets hävdade gräsmark med rikkärr (extremrikkärr), kalkfuktäng och

kalkgräsmark har mycket höga naturvärden. Floran och faunan är mycket artrik och representativ för naturtyperna. Här finns flera sällsynta och krävande arter bland kärlväxter, mossor och mollusker. De prioriterade arterna kalkkärrsgrynsnäcka och smalgrynsnäcka är sällsynta i landet. Kalkkärrsgrynsnäckan är även rödlistad. Området har klassats som "högt skyddsvärde" i länets inventering av sällsynta grynsnäckor samt klassats "högt naturvärde" i länets våtmarksinventering. Vidare är rikkärr en hotad och prioriterad naturtyp inom naturvårdsarbetet både i Sverige och inom EU.

Prioriterade åtgärder: Att hålla gräsmarken med dess ingående naturtyper öppna och fria från igenväxningsvegetation samt att förhindra att områdets hydrologi och hydrokemi påverkas negativt. Gräsmarken är beroende av fortsatt kontinuerlig hävd genom i första hand bete samt kompletterande slåtter och röjning av ohävdarter och vedartad igenväxningsvegetation vid behov för att behålla sina naturvärden.

Beskrivning av området

Natura 2000-området ligger cirka 3 km nordost om Falköping, cirka 500 m ostsydost om Friggeråkers kyrka. Området ligger i lätt kuperad slättbygd med inslag av dungar. Området är sluttande och kraftigt kuperat med inslag av rödfyrhögar. Större delen av Natura-området består av ett rikkärr, vilket omges av mindre delar av kalkfuktäng och kalkgräsmark. En mindre bäck rinner från nordost mot nordväst. I och vid bäcken finns kalkhällar i dagen samt enklare brofundament. En rännil ansluter till bäcken från sydväst. Området är öppet med enstaka björkar, enbuskar och videbuskar. Bland videbuskar finns den rödlistade arten källblekvide. Block i dagen förekommer.

Rikkärret, vilket består av ett extremrikkärr, ligger i en flack nordnordost sluttning. Kärrret är delvis mycket blött och tydligt källpåverkat. Kärrret är mycket artrikt både sett till flora och fauna, och då speciellt molluskfaunan. Exempel på kärlväxter och mossor som noteras är slankstarr, knagglestarr, näbbstarr, hirsstarr, ängsnycklar, blodnycklar, kärrkniprot, gräsull, ängsvädd, späd skorpionmossa, källtuffmossa, kalkkällmossa och bandpraktmossa. Bland mollusker har man utöver de prioriterade arterna kalkkärrsgrynsnäcka och smalgrynsnäcka hittat bland annat den för rikkärr karaktäristiska och sällsynta kärrpuppsnäcka samt kärrväddsnäcka, mindre bärnstenssnäcka och kärrkronsnäcka.

Nordost och nordväst om rikkärret samt i ett mindre parti i väster övergår rikkärret i kalkfuktäng. I väster finns även ett parti som är mindre fuktigt och består av kalkgräsmark. I dessa delar finns arter som hirsstarr, humleblomster, ängsskallra, darrgräs, sumpmåra, slåtterblomma, blodrot och ängsvädd.

Hela området ingår i en större betesfälla. Betesmarken har varit hävdad sedan lång tid tillbaka, vilket till stor del är grunden till dess rika artförekomst. Beteshävden har generellt varit god i betesfällan, men något svagare i Natura-området som består av fuktigare delar. Till följd av svagare hävd i Natura-området finns här bestånd med älgört och rosendunört samt rikligt med blåtåtel i vissa delar.

Natura 2000-områdets rika flora har varit känt sedan länge och 1995 upprättades ett biotopskydd för att förhindra att områdets naturvärden skadas. Vidare ligger Natura 2000-området inom större områden för regionalt värdefullt odlingslandskap samt riksintresse för kulturmiljövärden. Natura 2000-området är klass 2 (högt naturvärde) i länets våtmarksinventering och som "högt skyddsvärde" i länets inventering av sällsynta grynsnäckor i rikkärr.

Vad kan påverka negativt

Hotet mot områdets naturtyper och arter bedöms vara lågt-måttligt. Flera av de faktorer som

vanligtvis utgör hot mot naturtyperna och arterna är förbjudna i samband med bildande av biotopskydd för området. Natura-området hävdas kontinuerligt i samband med att området ingår i en större betesfälla. Det finns dock risk för att hävden i Natura-området ibland blir för svag och ohävsarter och vedartad igenväxningsvegetation sprider sig i det blöta-fuktiga delarna, varför området kan vara i behov av kompletterande skötselåtgärder för att behålla sina naturvärden. Nedan listas de mest aktuella samt generella hoten mot utpekade naturvärden.

De mest aktuella hoten utifrån områdets lokala förutsättningar bedöms vara:

- För svag hävd i rikkärret och kalkfuktängarna. Vegetationen i områdets fuktiga delar är inte lika smakligt för betesdjuren som i omgivande torrare mark, vilket leder till att betespåverkan ofta blir för svag i dessa delar. För liten betespåverkan leder till risk för igenväxning med ohävsarter, till exempel älggräs och rosendunört samt vedartad igenväxningsvegetation. En för låg betespåverkan leder också till ansamling av förna (dött växtmaterial), vilket är negativt för områdets många konkurrenssvaga och ljuskrävande arter.
- Förändringar i hydrologi och hydrokemi är ett av de största hoten mot rikkärr och fuktängar. I samband med bildandet av områdets biotopskydd förbjöds dikning, körning med motorfordon och andra verksamheter som kan påverka områdets hydrologi negativt i området, men då tillrinningsområdet delvis ligger utanför området kan verksamheter utanför gränsen vara ett hot mot utpekade naturtyper och arter. Välbevarad grundvattenstatus är också en viktig förutsättning för att naturtyperna ska ha fortsatt höga bevarandevärden.
- Spridning av till exempel kalk, aska och gödningsämnen utanför området kan genom luftburen deposition eller genom transport med tillrinnande vatten skada naturtypernas naturliga artsammansättning. Sambete med gödslad vall kan också vara ett hot mot naturtyperna genom att näring tillförs, vilket missgynnar naturtypernas typiska flora och fauna. Ett av villkoren för miljöersättningen för särskilda värden i betesmarken är dock att sambete med gödslad vall eller mark med tillskottsutfodring inte får ske, varför risken för tillförsel av näring bedöms vara låg.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin kan vara negativt för den dynglevande insektsfaunan och bör endast användas vid behov.
- Uppgrävning eller plockning av orkidéer eller andra sällsynta och/eller fridlysta arter, vilka flera är typiska arter för rikkärr och kalkfuktäng, kan vara ett hot mot naturtyperna även om flera av arterna är fridlysta.

Naturtyperna och arterna hotas generellt även av:

- Markexploatering och förändrad markanvändning. Detta är reglerat genom upprättandet av biotopskydd för området.
- Utebliven eller felaktig hävd, vilket kan leda till igenväxning och utarmning av den specialiserade floran. Ett för högt betestryck (för många djur under för lång period) alternativt bete under fel säsong, kan medföra att flora och fauna som exempelvis snäckor skadas av för mycket tramp samt eutrofiering genom stor tillförsel av urin och dynga från djuren. Området bör inte betas under vintern med risk för trampsador samt tillförsel av näring. För tidig slåtter, det vill säga innan örterna har blommat över och fröat av sig är också hot mot naturtypernas karaktäristiska vegetation. Detta regleras i villkoren för miljöersättning för särskilda värden i betesmarken.
- Insådd av främmande arter kan påverka floran negativt. Detta är reglerat i och med områdets biotopskydd.
- Våtmarkskalkning förstör den naturliga artsammansättningen i rikkärr samt leder till nedbrytning av torvsiktet. Kalken leder till förändrad hydrokemi som även kan påverka närliggande naturtyper. Detta är reglerat i och med områdets biotopskydd.
- Kvävenedfall liksom försurning kan orsaka att naturtypernas naturliga artsammansättning påverkans negativt.
- Minskning och fragmentering av förekommande naturtyper är ett generellt hot mot naturtyperna och dess arter. Fragmentering leder till minskad kontakt mellan områden, brist på genflöde mellan populationer samt kanteffekter i små objekt.

Bevarandeåtgärder

Gällande regler

- Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Även verksamheter/åtgärder utanför Natura 2000-området kan vara tillståndspliktiga. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).
- Biotopskydd. Beslutat 1995-02-09.
- Riksintresse för kulturmiljövård. Beslut 1987-11-05.
- Alla orkidéer är fridlysta, vilket innebär att det både är förbjudet att plocka och att gräva upp orkidéer.
- Förbud mot markavvattning gäller i hela länet.

Skydd och skötsel

Området är skyddat genom biotopskydd, vilket upprättats i syfte att bevara rikkärret i området. Därtill är det viktigt med ett löpande skötselavtal eller liknande, exempelvis miljöstöd, för att säkerställa att området fortsätter att hävdas. År 2017 omfattas området av miljöersättning för särskilda värden enligt landsbygdsprogrammet (2016-2020) och en åtagandeplan för skötseln är upprättad.

Generellt för skötseln gäller att:

- Rikkärret samt kalkfuktängen och kalkgräsmarken bör i första hand hävdas genom bete. Betet bör vara av sådan omfattning att igenväxning av kärret motverkas och att ingen skadlig ansamling av förna (död växtmaterial) sker. För att öka betespåverkan i de fuktigare delarna skulle eventuellt en kompletterande fällindelning kunna göras för att på så vis öka betespåverkan i fuktigare delar. Betet får dock inte vara för intensivt så att marktäcket skadas och att snäckor riskerar att trampas sönder. Vinterbete bör inte ske med risk för trampskador samt tillförsel av näring. Vid avsaknad av betesdjur kan området slåträs.
- Kompletterande slåtter bör utföras vid behov, främst i de fuktigare partierna där betestrycket är svagt och markvegetationen är känslig för trampskador. Slåttern bör då ske sent på säsongen när örterna har blommat över.
- Vid förekomst av större bestånd av ohävdarter som exempelvis älgört och rosendunört bör dessa röjas/slåträs bort genom kompletterande slåtter tidigt på säsongen, exempelvis i juni.
- Återkommande röjning, alternativt ryckning, av inväxande sly och småbuskar bör ske vid behov. Några videbuskar bör dock lämnas i kärret samt i övergångszonen till den torrare gräsmarken då de är viktiga livsmiljöer och kalkkällor för snäckorna i området.

Uppföljning av naturtyper och arter

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000 - naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet:

6210 - Kalkgräsmarker

Areal: 0,1 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Mellan kalkfuktängarna på västra sidan om rikkärret finns ett mindre parti med kalkgräsmark. Denna del av området är påtagligt torrare än kalkfuktängen och rikkärret. Gräsmarken är i princip helt öppen, något enstaka träd eller buske kan förekomma. Gräsmarken ingår liksom övriga delar av området i samma betesfälla och har hävdats under lång tid. Kunskap om typiska arter i denna del av området är bristfällig.

Generellt beskrivs naturtypen kalkgräsmarker som torra till friska, hävdpräglade kalkrika gräsmarker nedanför trädgränsen ofta med ett mycket stort inslag av örter. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Ibland kan dessa marker vara viktiga orkidélokaler. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävdsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen Kalkgräsmark (6210) ska vara minst 0,1 hektar. Regelbunden hävd genom bete eller slåtter ska påverka området. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. gammalt fjolårsgräs) ska finnas i området efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och förnyra sig.

Kalkgräsmarken ska ha en ostörd hydrologi och näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur och sambete med gödslad vall, ska förekomma. Gräsmarken ska vara öppen, endast någon enstaka buske och träd kan förekomma. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. Stora bestånd med älgört ska emempelvis inte förekomma. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Typiska arter kärlväxter ska förekomma allmänt.

Negativ påverkan

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Vad kan påverka negativt.

Bevarandeåtgärder

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Bevarandeåtgärder.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndes bedöms vara gynnsamt.

6410 - Fuktängar

Areal: 0,3 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen fuktäng består i detta område av undertypen kalkfuktäng. Fuktäng finns nordost och nordväst om rikkärret samt i ett mindre parti i väster om rikkärret. Övergången mellan rikkärr och kalkfuktäng sker gradvis där mängden mossor i bottenskiktet minskar och andelen gräs ökar då kärret övergår i fuktäng. Fuktängen är förhållandevis artrik. Exempel på typiska arter som förekommer i fuktängen är sumpmåra, darrgräs, vildlin, ängsskallra, slätterblomma, blodrot, ängsvädd, ängsstarr och hirsstarr. På vissa ställen finns rikligt med älgört, rosendunört och blåtåtel. Tuvtåtel är också vanligt förekommande.

Områdets fuktängar har varit hävdad sedan lång tid tillbaka. Området ingår sedan flera år tillbaka i en större betesfälla och beteshävden har generellt varit god i fällan, dock har hävden varit svagare i de fuktigare delarna, exempelvis i fuktängarna. Det låga betestrycket i de fuktiga delarna har lett till att ohävsarter som älgört och rosendunört samt småbuskar och sly finns i vissa delar.

Naturtypen fuktängar beskrivs generellt som hävdpräglade fuktängar med blåtåtel eller starr nedanför trädgränsen. Naturtypen har utvecklats genom lång hävdkontinuitet. Krontäckning av träd och buskar, som inte är av igenväxningskaraktär, är 0-30%. Hävdgynnade arter ska finnas. Två undertyper finns: a) Fuktängar på neutrala till alkaliska, kalkrika jordar med ett varierande vatteninnehåll, ofta relativt artrika. Här ingår bl.a. "kalkfuktängen" (6411). b) Fuktängar på surare jordar, ibland torvrika med blåtåtel, tåg- och starrarter (6410). Typen varierar beroende på hävd och hävdintensitet. Välbevarad grundvattenstatus är en viktig förutsättning för att naturtypen ska ha fortsatt höga bevarandevärden.

Exempel på typiska arter är ormrot, darrgräs, ängsbräsmå, ängsstarr, hirsstarr, ängsnycklar, tagelsäv, knägräs, brudsporre, slätterblorrunga, kärrspira, blodrot, ängsskallra, kärrsälting och smörboll.

Naturtypen är känslig för igenväxning, ökad beskuggning, uppluckrad grässvål samt konkurrens från ohävsarter och främmande arter. Naturtypen är även känslig för förändrad hydrologi som t.ex. förändringar i ansluten grundvattenförekomst, fragmentering och för minskade populationer av karakteristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen av Fuktängar (6410) ska vara minst 0,3 hektar. Regelbunden hävd genom bete och/eller slätter ska påverka fuktängen. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) ska finnas efter vegetationsperiodens slut. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska finnas och föryngas.

Hydrologin och vattenståndet ska variera naturligt. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår eller andra avvattande anläggningar som medför negativ påverkan. Näringsstatusen i marken ska vara naturlig. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur och sambete med gödslad vall, ska förekomma.

Fuktängarna ska vara öppna, endast någon enstaka buske och träd kan förekomma. Varken vedartad eller örtartad igenväxningsvegetation ska förekomma mer än i begränsad utsträckning. Stora bestånd med älgört ska exempelvis inte förekomma. För naturtypen främmande arter ska inte förekomma. Typiska arter kärlväxter ska förekomma allmänt-rikligt.

Negativ påverkan

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Vad kan påverka negativt.

Bevarandeåtgärder

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Bevarandeåtgärder.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms inte vara gynnsamt. Det är önskvärt att betespåverkan i fuktängarna ökar alternativt att det sker kompletterande slåtter i dessa delar. Mängden älgört och rosendunört samt förekomsten av småbuskar bör minska för att inte riskera att konkurrenssvaga och ljuskrävande arter minskar från området.

7230 - Rikkärr

Areal: 0,6 ha. Arealen fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Områdets rikkärr, vilket omfattar cirka hälften av området areal, är ett representativt exempel på naturtypen. Här finns många för rikkärr karaktäristiska och typiska arter. Vidare har kärret en rik molluskfauna.

Rikkärret, vilket består av ett extremrikkärr, ligger i en flack nordnordost sluttning. Kärret är till största del öppet med förekomst av enstaka träd och buskar. Flera videbuskar förekommer, däribland finns den rödlistade arten kalkblekvide. Kärret är delvis mycket blött och tydligt kallpåverkat. I norra delen rinner en bäck från öst till väst. Kärret är mycket artrikt både sett till flora och fauna, och då speciellt molluskfaunan. Exempel på typiska arter kärlväxter och mossor som noteras är slankstarr, knagglestarr, näbbstarr, ängsnycklar, kärnknipt, gräsull, slätterblomma, späd skorpionmossa, kalltuffmossa, kalkkällmossa och bandpraktmossa. Ytterligare arter är exempelvis kärfräken, kärrtistel, humleblomster, darrgräs, flaskstarr, blodnycklar, älggräs och blååtätel. Älggräs, rosendunört och blååtätel förekommer fläckvis rikligt. Bland mollusker har man utöver de prioriterade arterna kalkkärngrynsnäcka och smalgrynsnäcka hittat bland annat den för rikkärr karaktäristiska och sällsynta kärppupsnäckan samt kärrväddsnäcka, mindre bärnstenssnäcka och kärnkronsnäcka. Exempel på andra mollusker är kärrdvärgsnäcka, allmän agatsnäcka, strimgrynsnäcka, skäggsnäcka, ängssnigel och sumpsnigel.

Områdets rikkärr har varit hävdad sedan lång tid tillbaka. Den rika förekomsten av hävdgynnade och typiska arter är ett kvitto på lång och kontinuerlig hävd. Rikkärret bör i första hand betas för att bevara sina naturvärden. Området ingår sedan flera år tillbaka i en större betesfälla och beteshävdens har generellt varit god i fällan, dock har hävdens i kärret varit svagare än stora delar av den övriga beteshagen, vilken är torrare och sannolikt mer smaklig för djuren.

Generell beskrivning av naturtypen: Rikkärr är artrika, öppna eller skogsklädda myrar med hög mineralhalt och ett högt pH, mellan 6-8. Rikkärr har en mycket speciell flora och fauna och hyser många specialiserade arter, varav flertalet hotade. Många rikkärr är rika på orkidéer, men även andra kärlväxter som trivs i kalkhaltiga marker. Bottenskiktet byggs upp av brunmossor (t.ex. släktena *Scorpidium* och *Campylium*) eller i vissa fall vitmossor. Många rikkärr i södra Sverige har hävdats genom ängsbruk och betesdrift, vilket har påverkat vegetationens sammansättning. Rikkärren kan variera från helt öppna till trädklädda samt att vissa är naturligt öppna, medan andra är beroende av röjning, slätter eller bete. Naturlig hydrologi och hydrokemi är viktigt för naturtypen, mindre äldre ingrepp som orsakat lokal störning av myren kan ibland förekomma. De rikkärr som idag inte hävdas växer ofta igen till sumpskog.

Typiska arter är: axag, flugblomster, gräsull, knagglestarr, kärnknipt, majviva, näbbstarr, snip, slätterblomma, ängsnycklar, ängsstarr, fetbålmossa, kalkkällmossa, kamtuffmossa, klotuffmossa, korvskorpomossa, kalltuffmossa, nordtuffmossa, röd skorpionmossa, späd skorpionmossa m.fl.

Naturtypen är känslig för igenväxning, förändrad hydrologi som t.ex. förändringar i anslutande grundvattenförekomster och förändrad hydrokemi, ökad näringstillförsel och störning av myrens torvbildning, skador i markskiktet t.ex. genom betestramp, samt fragmentering och minskade populationer av karaktäristiska och typiska arter.

Bevarandemål

Arealen av rikkärr (7230) ska vara minst 0,6 ha. Regelbunden hävd genom bete och/eller slåtter ska påverka rikkärret. Trampskador ska inte förekomma. Ingen skadlig ansamling av förna (t.ex. fjolårsgräs) eller igenväxningsvegetation ska finnas vid vegetationsperiodens slut. Vegetationen ska vara karakteristisk för extremrikkärr med en artrik flora och fauna med flera specialiserade arter. Bottenskiktet ska ha riklig förekomst av brunmossor, inslag av vitmossor kan förekomma. En rik molluskfauna ska finnas. Typiska och karakteristiska arter samt andra naturligt förekommande arter ska föryngra sig. Näringsstatusen ska vara naturlig. Kärret ska vara naturligt näringsfattigt, tydligt påverkat av kalk och baskatjoner. Ingen antropogen näringstillförsel, inklusive tillskottsutfodring av betesdjur och sambete med gödslad vall, ska förekomma.

Kärrens hydrologi ska vara ostörd och det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller körspår som medför negativ påverkan. Grundvattenytan ska variera naturligt och vara hög under större delen av året. Det ska finnas ett ständigt tillflöde framspringande grundvatten (källpåverkan) under hela året. Rikkärrets hydrokemi ska inte vara påverkad av mänskliga ingrepp och/eller övergödning alternativt att påverkan förekommer i mycket begränsad utsträckning.

Rikkärrets ska vara öppet, endast enstaka träd och buskar ska förekomma. Några träd och buskar ska bestå av vide eller andra arter vars löv bidrar till en kalkrik förna (kalkkälla för snäckorna). Täta bestånd av exempelvis älggräs, vass och vedartad igenväxningsvegetation ska inte förekomma. För naturtypen främmande arter ska inte finnas. Typiska arter mossor och kärlväxter ska förekomma allmänt till rikligt. Kalkkärrsgrynsnäcka och smalgrynsnäcka ska förekomma i kärret.

Negativ påverkan

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Vad kan påverka negativt.

Bevarandeåtgärder

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Bevarandeåtgärder.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet bedöms inte vara gynnsamt. Det är önskvärt att betespåverkan i rikkärret ökar alternativt att det sker kompletterande slåtter. Mängden älgört och rosendunört samt förekomsten av småbuskar bör minska för att inte riskera att konkurrenssvaga och ljuskrävande arter minskar från området.

1013 - Kalkkärrsgrynsnäcka, *Vertigo geyeri*

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Kalkkärrsgrynsnäckan påträffades 2009 vid inventering i områdets rikkärr. Sannolikt har arten funnits i kärret tidigare, men då grynsnäckor är mycket små och svåra att artbestämma har de sannolikt förbisetts. Områdets öppna kalkfuktängar och extremrikkärr med källpåverkan är mycket bra livsmiljöer för arten. Kalkkärrsgrynsnäckan kommer att rapporteras in för området när Länsstyrelsen ges nytt uppdateringsuppdrag.

Kalkkärrsgrynsnäckan är en mycket liten snäcka, cirka 1-2 mm stor, och den lever i öppna rikkärr. Den viktigaste miljön för arten är extremrikkärr. Arten förekommer även i kalkfuktängar och sällsynt i rikare stråk i mosselaggar och i gles sumpskog. Ofta hittar man arten i svagt sluttande områden med rörligt grundvatten. Förekomsterna är ofta koncentrerade till små partier av lämplig kärryta. Arten är fuktighetskrävande och hittas främst i mossrika och ständigt fuktiga partier, gärna där det finns tuvor av axag eller lågväxta starrarter som exempelvis näbbstarr. Närvaron av alm, lönn, ask, lind och sälj gynnar arten då de anrikar kalcium som är lättillgängligt för de kalkberoende snäckorna.

Kalkkärrsgrynsnäckan är starkt spridningsbegränsad och avståndet för normal spridning uppskattas till några få meter. Långdistansspridning sker förmodligen främst via större däggdjur (t.ex. rådjur) och fåglar. *Vertigo*-arterna är p.g.a. begränsade spridningsförmåga sannolikt goda indikatorer på lång kontinuitet av öppna-halvöppna förhållanden med stabilt mikroklimat. Kalkkärrsgrynsnäckan förekommer i isolerade förekomster i trakter med kalkhaltig mark i så väl Sverige som i Europa. I Sverige är arten sällsynt och påträffas i spridda, ofta isolerade förekomster från Skåne till Torne Lappmark.

Arten är känslig för förändrade hydrologiska förhållanden, sänkt grundvattennivå, ökad näringstillförsel, igenväxning, beskuggning, markslitage, fragmentering och minskade populationer.

Bevarandemål

Kalkkärrsgrynsnäckan ska förekomma i området. Arealen lämplig livsmiljö, öppet rikkärr och kalkfuktäng ska inte minska. För beskrivning av lämplig livsmiljö se bevarandemål för rikkärr (7230) och kalkfuktäng (6410).

Negativ påverkan

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Vad kan påverka negativt.

Bevarandeåtgärder

Rikkärret och kalkfuktängarna bör i första hand betas. Betet får dock inte vara för intensivt så att snäckorna riskerar att trampas sönder. Vid röjning av träd och buskar är det viktigt att några videbuskar eller andra träd/buskar med kalkhaltiga löv lämnas, då de är viktiga livsmiljöer och kalkkällor för snäckorna i kärret. Se i övrigt den allmänna beskrivningen under rubriken: Bevarandeåtgärder.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är troligtvis gynnsamt för arten. Arten påträffades i kärret 2009 och bedöms fortfarande finnas kvar.

1014 - Smalgrynsnäcka, Vertigo angustior

Artens förekomst är ej fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Smalgrynsnäckan påträffades 2009 vid inventering i områdets rikkärr. Sannolikt har arten funnits i kärret tidigare, men då grynsnäckor är mycket små och svåra att artbestämma har de sannolikt förbisetts. Områdets öppna kalkfuktängar och extremrikkärr med källpåverkan är bra livsmiljöer för arten. Smalgrynsnäckan kommer att rapporteras in för området när Länsstyrelsen ges nytt uppdateringsuppdrag.

Smalgrynsnäckan är en mycket liten snäcka, cirka 1-2 mm stor. Arten förekommer i flera habitat. Samtidigt är smalgrynsnäckan mycket specifik när det gäller valet av mikrohabitat då den behöver rätt fuktighet och lucker förna. Smalgrynsnäckan är kalkgynnad och är vanligen kustnära. Den förekommer i askdominerade lövkärr men även i torrare skogar, ofta i branter och på block. Träd vars löv erbjuder lättillgängliga kalkkällor i form av kalciumcitrat, som t.ex. lind, ask, lönn, hassel och sälg är viktiga. Arten förekommer även i kalkrika betesmarker, exempelvis rikkärr och kalkfuktängar, med svagt till måttligt betestryck, blir betestrycket för hårt försvinner den. I torr betesmark hittar man ofta den i anslutning till fuktiga sänkor, strandbrinkar och i branter. I kalkrika områden kan smalgrynsnäckan även finnas i strandnära miljöer, t.ex. på betade havsstrandängar.

Smalgrynsnäckan är starkt beroende av stabila förhållanden i markens förnaskikt och klarar inte översvämningar, däremot kortvariga översköljningar och viss saltpåverkan (havsvatten som sprayar över lokalen). Smalgrynsnäckan accepterar ganska täta bestånd av starr dock ej täta, höga bestånd av högväxta näringsgynnade arter. Under torrare perioder söker den sig ner en bit i marken och uppehåller sig i det översta jordlagret. Arten sprider sig ytterst långsamt, i storleksordningen med några få meter per år, vilket innebär att den är hänvisad till just det område där den lever. Långdistansspridning sker dock sporadiskt, sannolikt med större däggdjur och fåglar. Vertigo-arter är p.g.a. begränsad spridningsförmåga sannolikt goda indikatorer på lång kontinuitet av öppna-halvöppna förhållanden med stabilt mikroklimat. Arten förekommer i begränsade trakter i södra och mellersta delen av landet.

Arten är känslig för förändrade hydrologiska förhållanden, sänkt grundvattennivå, ökad näringstillförsel, igenväxning, beskuggning, markslitage, fragmentering och minskade populationer.

Bevarandemål

Kalkkärrsgrynsnäckan ska förekomma i området. Arealen lämplig livsmiljö, öppet rikkärr och kalkfuktäng ska inte minska. För beskrivning av lämplig livsmiljö se bevarandemål för rikkärr (7230) och kalkfuktäng (6410).

Negativ påverkan

Se den allmänna beskrivningen under rubriken: Vad kan påverka negativt.

Bevarandeåtgärder

Rikkärret och kalkfuktängarna bör i första hand betas. Betet får dock inte vara för intensivt så att snäckorna riskerar att trampas sönder. Vid röjning av träd och buskar är det viktigt att några videbuskar eller andraträd/buskar med kalkhaltiga löv lämnas, då de är viktiga livsmiljöer och kalkkällor för snäckorna i kärret. Se i övrigt den allmänna beskrivningen under rubriken: Bevarandeåtgärder.

Bevarandetillstånd

Bevarandetillståndet är troligtvis gynnsamt för arten. Arten påträffades i kärret 2009 och bedöms fortfarande finnas kvar.

Dokumentation

ArtDatabanken SLU. Artportalen. www.artportalen.se. Uttag 2017-10.

ArtDatabanken. 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1991: Våtmarker i Skaraborgs län. Del 1. Medd. 2/91.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1994: Ängs- och hagmarker i Falköpings kommun. Rapport - 94/19.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län. 1995. Biotopskydd inom fastighet Backabo 5:1 i Falköpings kommun. Beslut 1995-02-09.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 1987. Värdebeskrivning för riksintresse för kulturmiljövärden i Västra Götalands län. Kambrosilurområdet [R100]. Besluta 1987-11-05. Reviderat 1996-08-27.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. 2011. Inventering av sällsynta grynsnäckor i Västra Götalands län 2007-2009. Rapport 2011:61.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län. Opublicerat. Uppföljning av rikkärr 2016 - inventeringsprotokoll. Arbetsmaterial.

Naturvårdsverket. Art- och naturtypsvisa vägledningar. www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledningar/Natura-2000/. 2017-10.

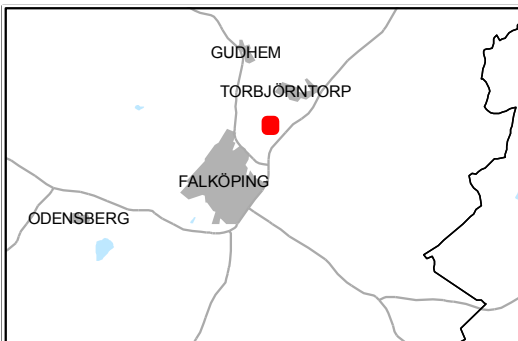
Bilagor

Bilaga 1. Natura 2000-områdets avgränsning

Bilaga 2. Naturtypskarta

Teckenförklaring

- Gräns för Natura 2000- området
- Fastighetsgränser

Alla Naturtyper

- 6210 - Kalkgräsmarker nedanför trädgränsen
- 6410 - Fuktängar med blåtåtel eller starr
- 7230 - Rikkärr
- Övrig skog
- Övrig öppen mark

Natura 2000-naturtypskarta för SE0540181, Friggeråker Stora Bäckabo

Bakgrundsdata lantmäteriet dnr 106-2004/188-o

1:2 000 Meters